

Kiből lesz az olvasó?

...teszi fel a kérdést a Fenyő D. György szerkesztésében napvilágot látott zsebkönyv, amely alcíme szerint ötleteket, módszereket kíván adni szülőknek, pedagógusoknak. Némi keserű iróniával válaszolhatnánk a címben feltett kérdésre úgy is: a szerzők ismerőseiből, gyermekeiből, tanítványaiból. Az alkotók ugyanis szinte kivétel nélkül a szellemi elit szféráiban mozognak: vannak köztük alapítványi intézményekben, illetve az ELTE gyakorlóiskolájában oktató pedagógusok, egyetemi oktatók, írók, folyóirat-szerkesztők, de akad budai gyermekkönyvesbolt-vezető, pszichológus és könyvtáros is. Hiányoznak ugyanakkor a falusi általános iskolai tanítók, a csepeli, kőbányai, józsefvárosi tanárok fortélyai, akik a kötet szerzőivel együtt tudják, milyen fontos szerepe van a kisgyermekkorú mesemondásnak, de egyre kevesebb gyereknel (leendő olvasónál) tudnak erre építeni. (Vajon nekik használható módszereket ad a két és fél éves Sári története, akinek „olyan természetes, hogy fürdetés után építész apja mesél, mint az, hogy megmosták a kezét, lábát, a fülét”?)

A kötet – amely tipográfiájában, nagy és ritkásan szedett betűivel inkább tűnik ifjúsági regénynek, mint módszertani segédletnek – a mesemondás fontosságánál és az egyéni utak tiszteltetésénél tartásának jelentőségénél több útravalót nem is nyújt az érdeklődőknek. Számos hihető vagy hihetetlen, életszerű vagy kimódolt történetet ismerhetünk meg a szerzők gyerekkoráról, olvasóvá válásáról, de ezek a visszaemlékezések semmiben nem különböznek egy képzeletbeli „Hogyan lettem hívó?” kötet vallomásaitól. Úgy tűnik olvasóvá („hívóvé”) személyes élmények („megvilágosodás”) útján válhatunk, a címben ígért, átadható és megfogadható ötleteknek, módszereknek nyoma sincs. Talán csak Kocziha Miklós – a kötet egyik Waldorf-pedagógus szerzője – írása a kivétel, amely viszont a Waldorf-iskola írástanítási metodikájába avat be. Nem megkérdőjelezve a leírt módszer hatékonyságát, talán túlzás volna a Waldorf-pedagógia és az olvasóvá szocializálás között egyértelmű megfelelést feltételezni... Fenyő D. György (ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola) *Röpirat az olvasónapló ellen* című írása – jogosan – figurázza ki az időprésbe került irodalomtanár parodisztikus igyekezetét a fontos művek „bevasalására”, Kulcsár Gábor (Pesthidegkúti Waldorf Iskola) pedig egy „alternatív” olvasmánylistát ajánl, egyet a lehetséges végtelen közül.

Megfogadható – bár józanul végiggondolva eddig is nyilvánvaló – alapigazságokban nem szűkölködik a kötet:

„Az olvasási készség kialakításában nyilvánvalóan a család a legnagyobb szerep, de az olvasásra nevelésben az óvodának és a pedagógustársadalomnak, egyáltalán: az egész szocializációs folyamatban résztvevőknek tagadhatatlan a felelőssége”;

„lehetnek bármily ragyogó és kiválóan védhető elméleteink az olvasóvá nevelésről, az, hogy egy gyermekből olvasó felnőtt lesz, avagy sem, legalább annyira múlik a gyereken, mint az elméleten és az elméletet követő gyakorlaton”;

„Tanulság: Könyvből csak a legjobbat! Nincs idő másra.”;

„A könyv olyan könnyű drog, ami nem jár maradandó károsodással.”;

„Van egy nagy különbség a leírt és a látott történet között. Amit leírva olvasunk, az a képzeletünkben százféleképpen jelenhet meg.”;

„A kisgyermekkor megmártózást a mesék csodavilágában később a múlt és a költészet iránti igény válthatja fel.”

Nem hiányozhat persze a tanulmánykötet lapjairól a Harry Potter-elemzés, a „Nagy Könyv” listára ugyancsak felkerült Pete Pite, vagy a kurrens gyermekversek sem (Weörestől Varróig). Jó szándékkal, tagadhatatlan szakértelemmel, olykor kifejezetten olvasmányos stílusban szólnak minderről a látnivalóan elkötelezett szerzők – csak éppen egy dologról feledkeznek meg, amit a címadáskor még tudtak: az olvasót nem csinálják – az olvasó LESZ. Az ember – ideális esetben – olvasóvá VÁLIK. Ki ezért, ki azért, ki előbb, ki később (ki sohasem). Ebben a folyamatban természetesen nem elhanyagolható a család, a pedagógus, a könyvtáros, a szerkesztő szerepe, de „receptkönyvet” adni az olvasóvá neveléshez lehetetlen és – éppen ezért – felesleges vállalkozás. A kötet egyik tanulmányában Kovács Eszter jó érzékkel, sok példával mutat rá a valóban tartalmas és építő gyermekversek (Weöres, Nemes Nagy, Kányádi, Varró, Kukorelly) és a bugyuta, hatásvadász, igénytelen „nemversek” közötti minőségi különbségre. Kifejezését továbbgondolva a tartalmas és építő könyvek mellett napjainkban egyre több a mindennapi élet gondjaira százötven, ritkán nyomott oldalon, borsos áron megoldást kínáló „nemkönyv”, amely nem egyéb, mint egy terítéken lévő, valóban feszítő probléma kereskedelmi célú meglovagolása... Míg az alcímbe megszólított szülő vagy pedagógus elolvassa a közel 1500 Ft-ért kínált zsebkönyvet, jó pár mesét elmondhatna olvasóvá nevelődő gyermekének...

Szontagh Pál

(Fenyő D. György <szerk.>: Kiből lesz az olvasó? Ötletek, módszerek szülőknek, pedagógusoknak. Budapest: Animus Kiadó, 2006. 160 p.)

Az irodalom megszerettetését bemutató kísérlet folyóiratunk internetes változatában olvasható.